

Bilaga 2

Nuläge utifrån huvudindikatorerna för
insatsområdena

**Tillsammans för ett
livskraftigt Västmanland**

(20)

Bilaga 2. Nuläge utifrån mål- och insatsområden

Innehåll

Bilaga 2. Nuläge utifrån mål- och insatsområden.....	3
Uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin.....	4
Indikatorer kopplande till Västmanlands Regionala utvecklingsstrategi	5
Ett välmående Västmanland	6
God och jämlik hälsa	6
Upplevd hälsa bland barn och vuxna	6
Den psykiska hälsan.....	7
Alla barn ska få en bra start i livet.....	8
Resultat och prestationer i grundskolan	8
Barn i hushåll med låg inkomststandard	11
Ökad livskvalitet och förbättrade livsmiljöer	11
Segregation	12
Upplevd trygghet bland unga	13
Upplevd trygghet bland vuxna	14
Ett tillgängligt Västmanland.....	15
Ökad möjlighet att leva och verka i hela länet	15
Tillgång till snabbt bredband.....	15
Kollektivtrafikens marknadsandel	16
God tillgång till samhällsservice, tjänster och utbud	16
Tillgänglighet till hälso- och sjukvården	16
Tillgänglighet till samhällsservice	17
Säkerställa viktiga samhällsfunktioner	18
Solcellsanläggningar och biogasproduktion	18
Slutanvändning av energi inom länet.....	20
Ett nyskapande Västmanland	20
Stärkt näringsliv, konkurrenskraft och produktivitet	20
Ekonomisk utveckling.....	20
Sysselsättningsutveckling	21
Ökad forskning, innovation och förnyelse	22
Nyföretagande	22
Investeringar i forskning och utveckling.....	23
Tryggad kompetensförsörjning och möjlighet till livslångt lärande.....	24
Arbetslöshet	24
Övergång till högre studier	24

Uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin

Visionen om Ett livskraftigt Västmanland sträcker sig till 2030, med en längre utblick mot 2050. Visionen är att göra Västmanland ännu mer attraktivt att bo och leva i samt besöka. Här eftersträvas god och jämlik hälsa, hög livskvalitet och tillgängliga samhällsfunktioner i hela länet, samtidigt som en stark ekonomisk tillväxt med fokus på forskning, innovation och hållbar utveckling byggs.

Ett övergripande sätt att studera utvecklingen i länet är att utgå ifrån samlingsmättet BRP+, som tagit fram av Tillväxtverket i syfte att ge en heltäckande bild av utvecklingen. Måttet utgår ifrån OECD:s Better Life Initiative. Better Life, liksom BRP+, består av två delar, en del som visar utfallet för livskvalitet här och nu baserat på ett antal temaområden och en del visar på förutsättningar för hållbar livskvalitet utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna (miljömässigt, ekonomiskt och socialt).

I figuren nedan ses Västmanlands resultat i de samlade regionindexen för livskvalitet och hållbarhet, inklusive undergrupperna miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet. Kurvan jämförs med riksgenomsnittet och ligger på en skala 0–100, där 0 enkelt uttryckt motsvarar den region som har lägst värde (mittpunkt i diagrammet) och 100 den som har högst (yttre linjen i diagrammet).

Sett till de två övergripande aspekterna, livskvalitet och hållbarhet hamnar Västmanland bland den tredjedel av de svenska länen som har sämst utfall. Länet ligger bra till avseende den miljömässiga hållbarheten, i mittenskiktet avseende ekonomisk hållbarhet och lågt vad gäller social hållbarhet.

Regionindexet går att fördela efter kön och då framträder en tydlig uppdelning mellan kvinnors och mäns levnadsförhållanden i länet vad gäller livskvalitet och ekonomisk hållbarhet (som i sin tur drar ner helhetsindexet för hållbarhet).

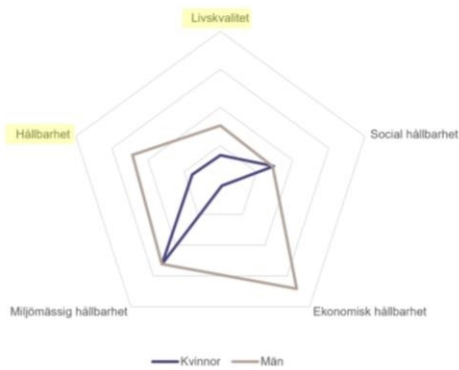
Regionindex

Regionindex är en sammanvägning av samtliga ingående teman som mäter livskvalitet respektive hållbarhet. Ingående indikatorer normaliseras så att samtliga regioners värden placeras på en skala från 0 till 100 där 0 är sämst och 100 är bäst (för vissa indikatorer används inverterad skala). I nästa steg vägs de standardiserade indikatorvärdena samman till index på aspektnivå. Detta görs med medelvärden, samtliga indikatorer vägs samman med samma vikt inom respektive aspekt. Värdena hamnar även på denna nivå i intervallet 0 till 100. Därefter vägs indexet på aspektnivå ihop till temanivå enligt samma princip och även dessa värden hamnar mellan 0 och 100. Slutligen vägs värdet för samtliga teman ihop enligt samma princip, med samma vikt, till ett sammantaget index för livskvalitet. Källa: Tillväxtverket beräkningar, baserade på uppgifter från flera statistikkällor.

Ekonomisk och social hållbarhet största utmaningarna för länet
Regionindex för livskvalitet och hållbarhet samt de tre hållbarhetsaspekterna

Stora skillnader mellan kvinnor och män i länet
Regionindex för livskvalitet och hållbarhet samt de tre hållbarhetsaspekterna för kvinnor och män i Västmanland (mån ej könsuppdelad)

Källa. Tillväxtverkets beräkningar av flera statistikkällor

[Läs mer om BRP+ på Tillväxtverkets webbplats](#)

BRP+ består av ett stort antal underliggande indikatorer och vi kommer inte att gå in i detalj kring uppbyggnaden, verktyget fungerar dock som ett första steg i analysen, där vi sedan kan stämma av mot faktiska värden och olika verksamheters egna upplevelser av hur det ser ut i länet.

Indikatorer kopplade till Västmanlands Regionala utvecklingsstrategi

Den regionala utvecklingsstrategin följs upp genom ett antal indikatorer som kopplas till strategins mål- och insatsområden. Inom varje insatsområde finns fem indikatorer som syftar till att fånga in den övergripande utvecklingen på området. Två av indikatorerna inom varje insatsområde är utpekade som huvudindikatorer och redovisas närmare i den här bilagan.

I uppföljningen kan vi bedöma såväl enskilda indikatorer som olika grupperingar av dem. Det går att göra en sammanvägning av alla indikatorer inom ett insatsområde, till exempel "God och jämlik hälsa" för att få en djupare bild av utvecklingen. I möjligaste mån samlas data in för alla kommuner för att kunna ha med det geografiska perspektivet i analys och bedömning av status för respektive indikator. Vi har ett fortsatt fokus på övergripande samhällsindikatorer snarare än sådana som kopplas till olika verksamheters insatser. Tanken är att dessa istället formuleras av varje enskild organisation som genomför ett arbete inom RUS:ens sfär med olika insatser som förväntas bidra på sikt till en positiv utveckling.

Nedan följer en sammanställning över samtliga indikatorer kopplade till den Regionala utvecklingsstrategin.

Ett välmående Västmanland

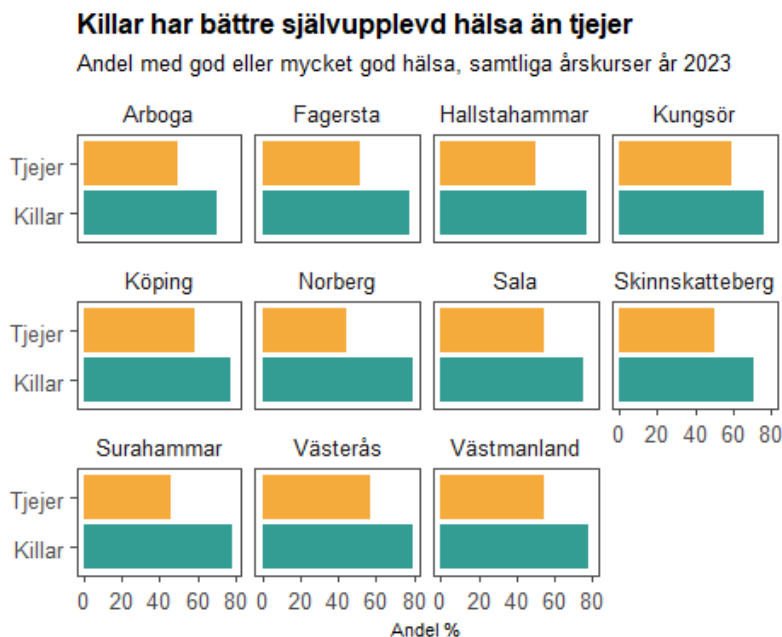
God och jämlik hälsa

Indikatorer:

- Upplevd hälsa bland barn och vuxna (huvudindikator)
- Befolkningens psykiska välbefinnande (huvudindikator)
- Invånare som är fysiskt aktiva
- Ohälsotalet
- Självupplevd tillgång till hälso- och sjukvård

Upplevd hälsa bland barn och vuxna

I Västmanlands kommuner mäts sedan flera år tillbaka den självupplevda hälsan hos barn och unga i skolåren 7, 9 och andra året på gymnasiet. Gemensamt för alla kommuner i länet är att den självupplevda hälsan är betydligt högre bland killar än bland tjejer. Den genomsnittliga andelen i länet som angett god eller mycket god hälsa är 78% för killar och 56% för tjejer. Norberg och Surahammar har allra lägst andel tjejer med god självupplevd hälsa i länet medan andelen är högst i Kungsör och Köping. Bland killar har Arboga och Skinnskatteberg lägst andel med god hälsa, medan Norberg och Västerås har de allra högsta andelarna. Över lag har gapet mellan killars och tjejers upplevda hälsa ökat under den senaste treårsperioden.

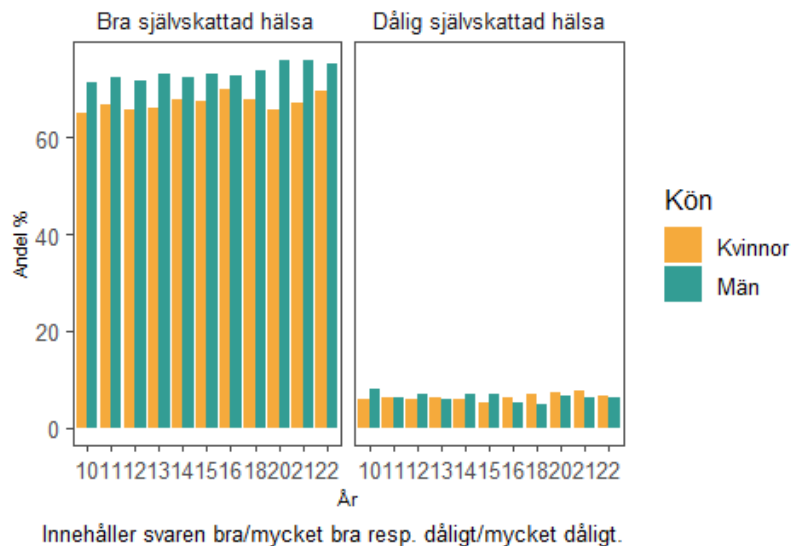
Källa: Region Västmanland, Liv och hälsa ung

Den självskattade hälsan bland vuxna mäts i Folkhälsomyndighetens undersökning "Hälsa på lika villkor" och redovisar andelen vuxna som anser att deras hälsotillstånd är bra eller mycket bra. Resultaten redovisas som fyra års medelvärden, där det redovisade året är det sista. Andelen män med god självskattad hälsa är vanligen högre än andelen kvinnor, vid det senaste tillfället

motsvarade det 75 procent av männen och 70 procent av kvinnorna. Gapet mellan könen har minskat de senaste fem åren, genom att dels kvinnors andel har ökat och dels genom att mäns andel har minskat.

Bestående skillnad i allmänt hälsotillstånd mellan kvinnor

Andel med bra respektive dåligt allmänt hälsotillstånd. Fyraårsmedelvärden.

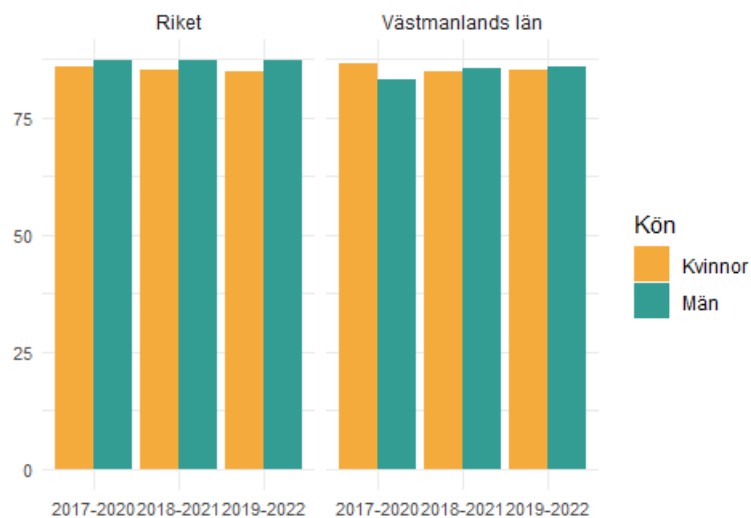
Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor

Den psykiska hälsan

Den psykiska hälsan hos kvinnor och män mäts bland annat i den nationella folkhälsoenkäten, där resultaten redovisas med fyraårsmedelvärden. Resultaten kring gott psykiskt välbefinnande bygger på instrumentet Short Warwick Edinborough Mental Well-being Scale (SWEMWBS) och mäter de tillfrågade personernas situation under de senaste två veckorna: Jag har haft en positiv syn på framtiden, Jag har känt att jag har varit till nytta, Jag har känt mig lugn, Jag har hanterat problem på ett bra sätt, Jag har tänkt på ett klart sätt, Jag har känt mig nära andra människor, Jag har själv kunnat bestämma mig om saker och ting. Bland männen i Västmanland bedöms 86 procent ha ett gott psykiskt välbefinnande och andelen för kvinnor är en procentenhet lägre. Kvinnor i länet ligger på samma nivå som riksgenomsnittet medan männen ligger något under. Ser vi till utvecklingen i länet under de tre senaste perioderna ser vi att andelen kvinnor med gott psykiskt välbefinnande har minskat medan den ökat bland männen.

Kvinnor mår sämre än män

Andel med gott psykiskt välbefinnande, befolkningen 16-84 år

Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor

Alla barn ska få en bra start i livet

Indikatorer:

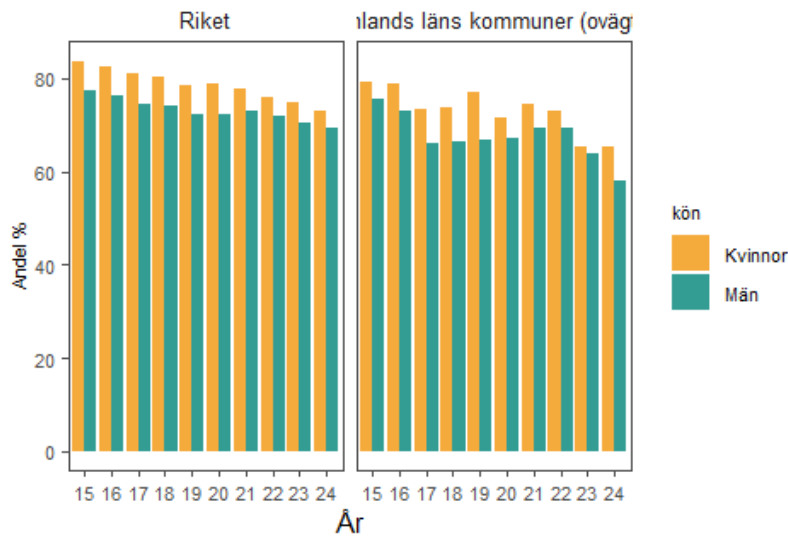
- Resultat i grundskolan och gymnasiet (huvudindikator)
- Barn i hushåll med låg inkomststandard (huvudindikator)
- Barn och unga med föräldrar som har högst grundskoleutbildning
- Barn och unga med minst en långtidsarbetslös förälder
- Barn som deltar i idrottsförening

Resultat och prestationer i grundskolan

Andelen elever i skolår 6 som uppnått betygskriterierna i alla ämnen har sjunkit i flera av länets kommuner under 2023. Generellt är andelen högre bland flickor än bland pojkar, även om några undantag finns i Fagersta, Arboga och Skinnskatteberg. Den övergripande trenden är i flertalet kommuner att andelen sjunker, men vi ser också att det kan skilja ganska mycket mellan två år. Det ovägda medelvärde för länets kommuner år 2023 var 64 procent som uppnått betygskriterierna i alla ämnen, vilket var en nedgång från 71 procent år 2022 och 71 procent år 2021.

Lägre andel når betygskriterierna i länets kommuner

Andel elever i åk 6 som uppnått betygskriterierna i alla ämnen

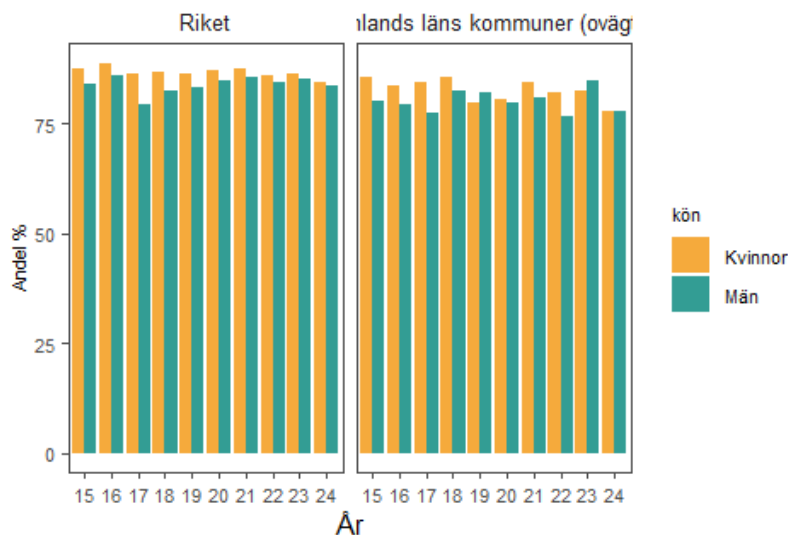

Källa: Skolverket och Statistiska centralbyrån

Andelen elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram ökade generellt år 2023 efter att ha gått ner i flera kommuner år 2022, sannolikt som en effekt av försvårande omständigheter under pandemiåren. I några kommuner är andelen behöriga högre bland pojkar än bland flickor vilket är ovanligt. Så är fallet i Arboga, Fagersta, Sala, Skinnskatteberg och Surahammar. I genomsnitt för båda könen var 84 procent av eleverna i skolår 9 behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram i Västmanland. Riksgenomsnittet var 86 procent. I länet motsvarar det en uppgång med två procentenheter från år 2022.

Andelen behöriga sjönk igen under senaste året

Andel elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram

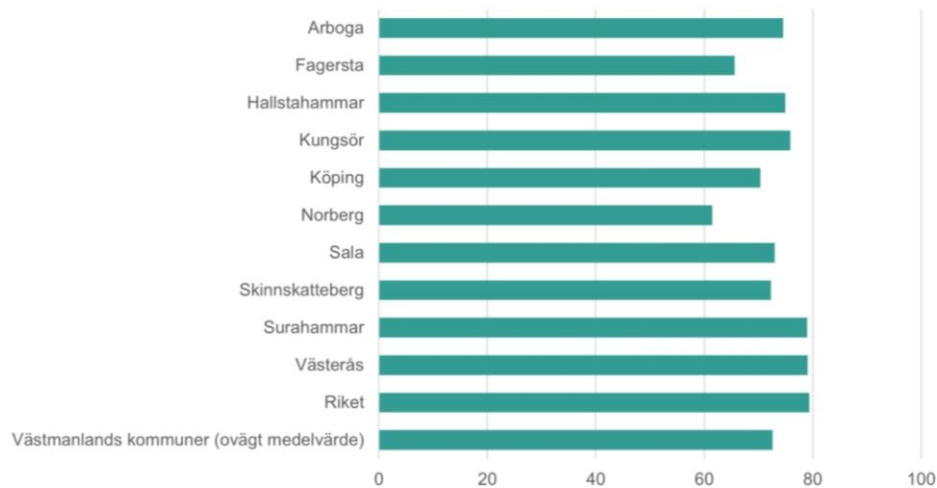

Källa: Skolverket och Statistiska centralbyrån

Andelen gymnasieelever som tar examen eller erhåller studiebevis inom fyra år efter påbörjade studier var i genomsnitt 73 procent år 2023 (ovägt medelvärde för länets kommuner). Västerås och Hallstahammar har de högsta nivåerna och ligger runt 80 procent, vilket även är riksgenomsnittet.

Andelen är den samma för kvinnor och män på totalnivån, men det finns relativt stora skillnader i enskilda kommuner, där värdena kan slå olika från år till år på grund av litet elevunderlag. Av denna anledning visas i diagrammet tre års medelvärden på kommunnivå (2021–2023). Då bör det noteras att år 2021 var andelen mycket låg i många kommuner, som en effekt av pandemin.

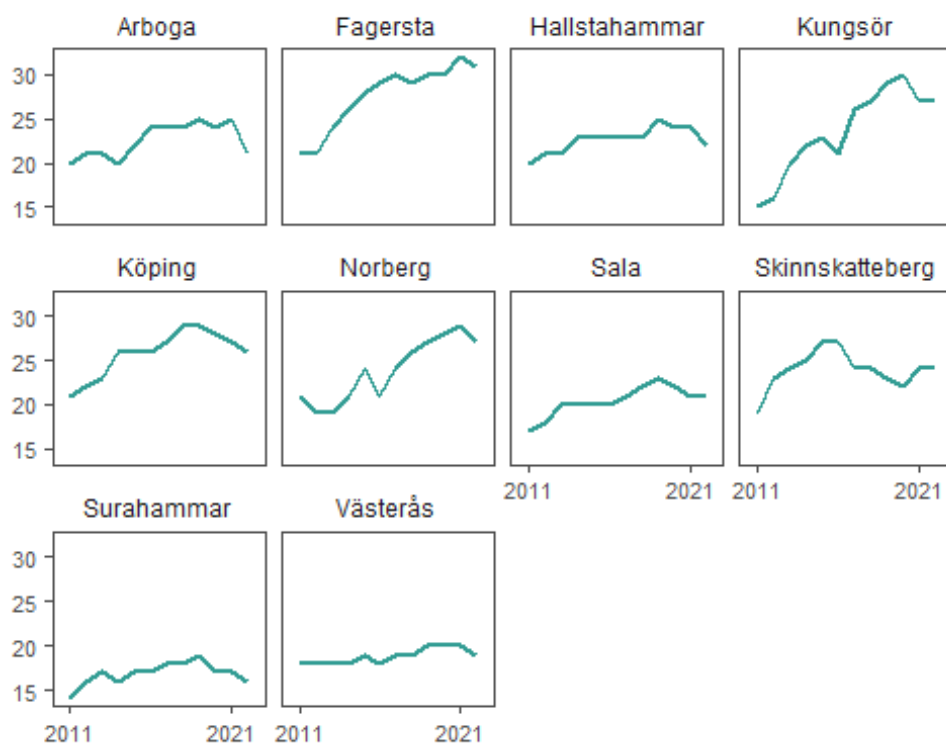
Lägre andel än riksgenomsnittet tar examen inom fyra år i länet
Andel (%) gymnasieelever med examen eller studiebevis inom fyra år (medelvärde 2021-2023)

Källa: Skolverket och Statistiska centralbyrån

Barn i hushåll med låg inkomststandard

Andel barn och unga (0–19 år) i hushåll med låg ekonomisk standard har ökat relativt dramatiskt i flera av länets kommuner under perioden 2011–2021. Den största ökningen finns i Fagersta men även Kungsör, Norberg och Köping har sett stora ökningar och mer än var fjärde ungdom lever i hushåll med låg ekonomisk standard. I genomsnitt i länet var andelen 22 procent år 2021 och andelen i riket uppgick till 18 procent. Surahammar är den enda av länets kommuner där andelen är lägre än i riket, 17 procent.

Källa: Statistiska centralbyrån

Ökad livskvalitet och förbättrade livsmiljöer

Indikatorer:

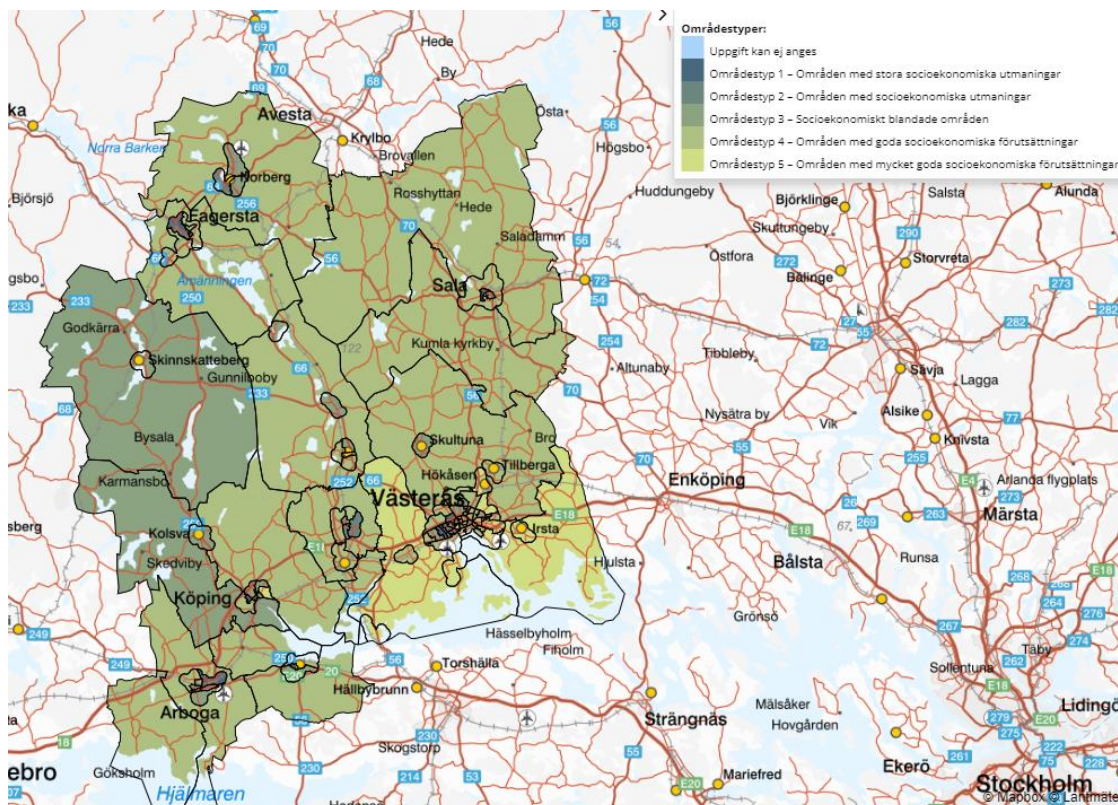
- Segregation (huvudindikator)
- Upplevd trygghet hos barn och vuxna (huvudindikator)
- Trångboddhet
- Invånare med låg tillit till andra
- Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet

Segregation

Att mäta segregation är inte enkelt. Det mest ambitiösa försöket inleddes av Delmos, Delegationen mot segregation, och har levt vidare under Boverkets beskydd. Statistiken redovisar dels ett Ojämlighetsindex, dels en klassificering av bostadsområden efter grad av socioekonomiska utmaningar. Områdestyper är en klassificering av regionala statistikområden, RegSO, utifrån det socioekonomiska indexet. Syftet är att skapa en områdesindelning som beskriver de socioekonomiska förutsättningarna i ett RegSO. Totalt finns det fem områdestyper:

- Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 3 – socioekonomiskt blandade områden
- Områdestyp 4 – områden med goda socioekonomiska förutsättningar
- Områdestyp 5 – områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Områdestyperna 1 och 2 kan grupperas under samlingsnamnet “områden med socioekonomiska utmaningar”. I den regionala utvecklingsstrategin tittar vi på det samlade begreppet både utifrån hur många områden som klassas på detta sätt och dels hur många människor som bor i områdena.

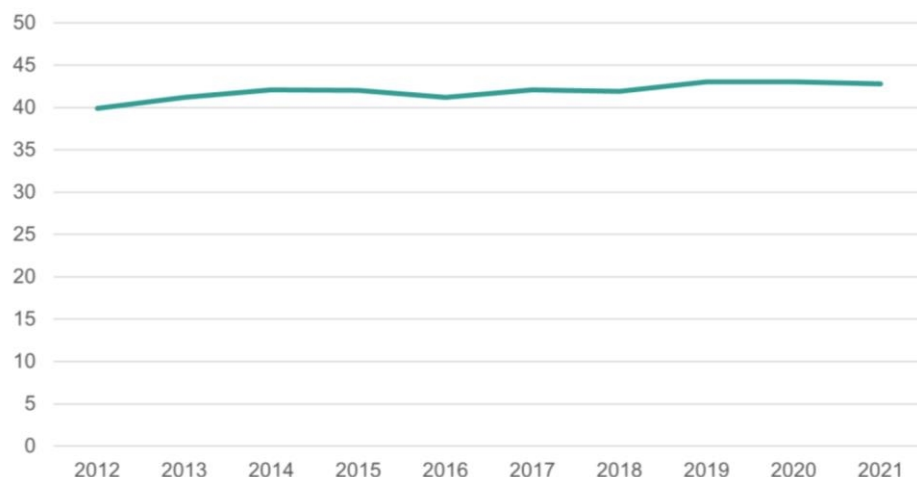
Källa: Boverket, Segregationsbarometern

I hela Västmanland bor knappt 22 procent befolkningen i områden med socioekonomiska utmaningar (typ 1 och 2 år 2021). Andelen har minskat något jämfört med åren 2014–2016, då andelen var runt 23 procent. Även år 2020 var andelen närmare 23 procent. Antalet områden inom

typ 1 och 2 var 21 år 2021. Totalt finns drygt 100 RegSO i länet, så även här är andelen runt 20 procent (vilket är rimligt eftersom en grund för RegSO är att de är likartade i storlek). Antalet områden med socioekonomiska utmaningar har varit oförändrat de tre senaste åren. Områden med socioekonomiska utmaningar finns i åtta av länets tio kommuner och är framför allt koncentrerade till Västerås (11 av totalt 21 områden med socioekonomiska utmaningar i länet)

Ojämlighetsindex har ökat i Västmanland de senaste tio åren och uppgick till 43 år 2021, en ökning med tre enheter sedan år 2012.

Ökande ojämlikheter i länet de senaste tio åren
Ojämlighetsindexets utveckling i Västmanland 2012-2021

Källa: Boverket, Segregationsbarometern

Ojämlighetsindex

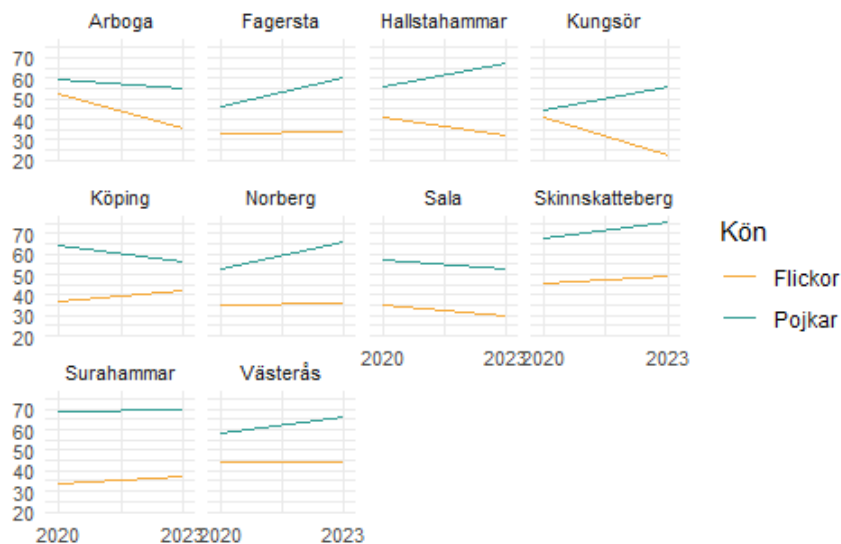
Indexet löper på en skala från 0–100 där värdet 0 innebär ingen segregation och värdet 100 innebär total segregation. Ju högre indexvärde, desto mer segregerad är alltså länet eller kommunen. Måttet är intressant att följa över tid för ett geografiskt område, exempelvis en kommun. Däremot är det inte lämpligt för att göra jämförelser mellan olika geografiska områden, det vill säga mellan olika kommuner och mellan olika län, eftersom antalet områden påverkar utfallet av indexet.

Upplevd trygghet bland unga

I flera av länets kommuner har gapet mellan hur killar och tjejer upplever tryggheten i skolan ökat mellan mätningarna år 2020 och 2023. I genomsnitt för samtliga kommuner och båda könen upplever knappt hälften av eleverna trygghet i skolan. Bland pojkar är andelen 63 % och bland flickor 36%. Jämfört med mätningen år 2020 ökade andelen bland pojkar medan den minskade bland flickor. Här finns en av de största utmaningarna att arbeta med idag: att minska gapet och, framför allt, att öka tryggheten för flickor i skolan.

Ökade skillnader mellan pojkars och flickors trygghet

Andel elever som alltid känner sig trygga i skolan

Källa: Liv och hälsa ung

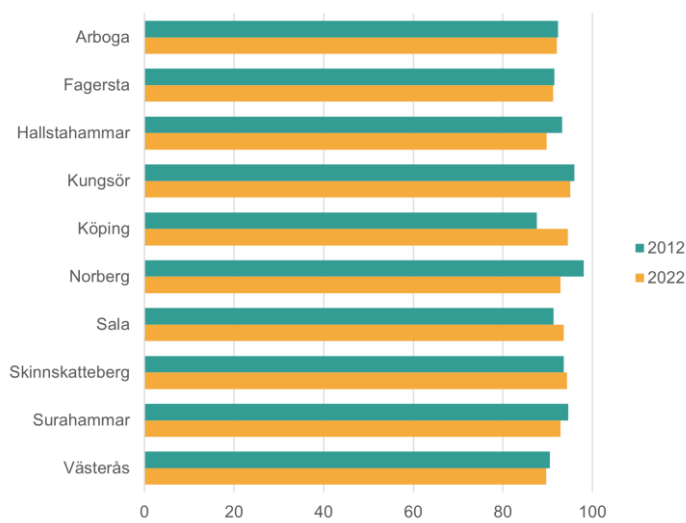
Källa: Region Västmanland, Liv och hälsa ung

Upplevd trygghet bland vuxna

Tryggheten hos den vuxna befolkningen mäts som andelen 18 år och äldre som känner sig säkra att inte bli angripna eller utsatta för hot i sitt bostadsområde. Andelen som upplever detta har legat runt 90 procent under ganska lång tid med mindre variationer mellan åren. Det finns skillnader mellan länets kommuner, andelen är något lägre i Västerås och Hallstahammar än i övriga kommuner. Köping och Skinnskatteberg är de kommuner där allra högst andelen känner sig trygga, runt 95 procent.

Hög grad av trygghet bland vuxna i länets kommuner

Andel som känner sig trygga i sitt bostadsområde, år 2012 och 2022

Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor

Ett tillgängligt Västmanland

Ökad möjlighet att leva och verka i hela länet

Indikatorer:

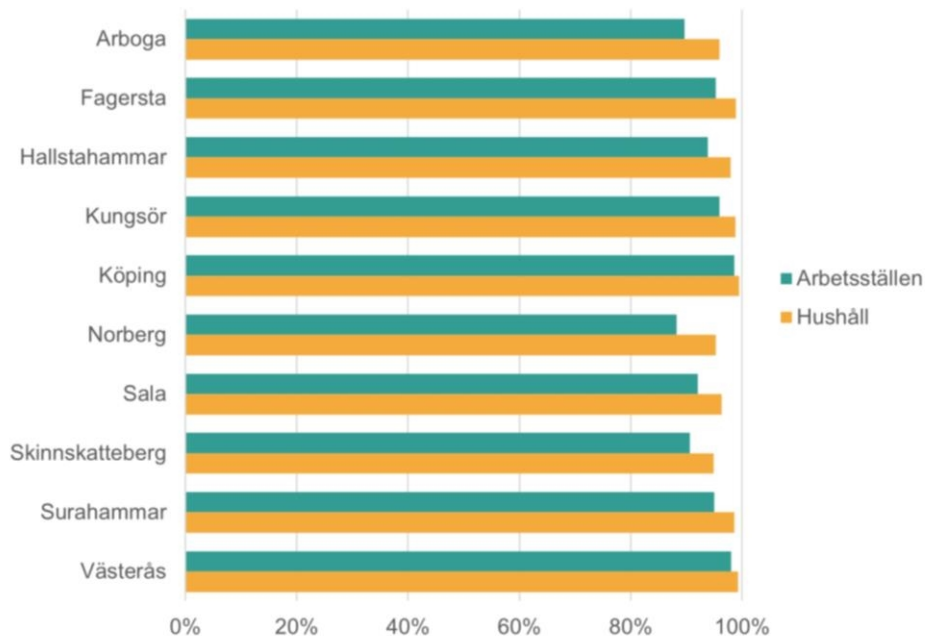
- Tillgång till snabbt bredband (huvudindikator)
- Kollektivtrafikens marknadsandel (huvudindikator)
- Bostadsmarknad och byggande
- Pendling, över länsgräns och inom länet
- Hanterat gods vid Mälarhamnarna

Tillgång till snabbt bredband

Nästan samtliga hushåll i tätbebyggt område har tillgång till eller möjlighet att ansluta till bredband om minst 1 Gbit/s i länet. I glesbebyggda områden ser det annorlunda ut, i hela länet har 86 procent av hushållen samma möjlighet. Här förekommer också större lokala skillnader, andelen kan sträcka sig mellan drygt 70 procent av hushållen i glesbygd i en kommun till drygt 95 procent i en annan. Bland arbetsställen i glesbygd har 85 procent tillgång till eller möjlighet att ansluta till bredband med minst 1 Gbit/s. I tätbebyggda områden är andelen 99 procent.

Minst 95 % av hushållen har god tillgång till bredband

Tillgång till fast bredband om minst 1 GB eller fiber i absolut närhet

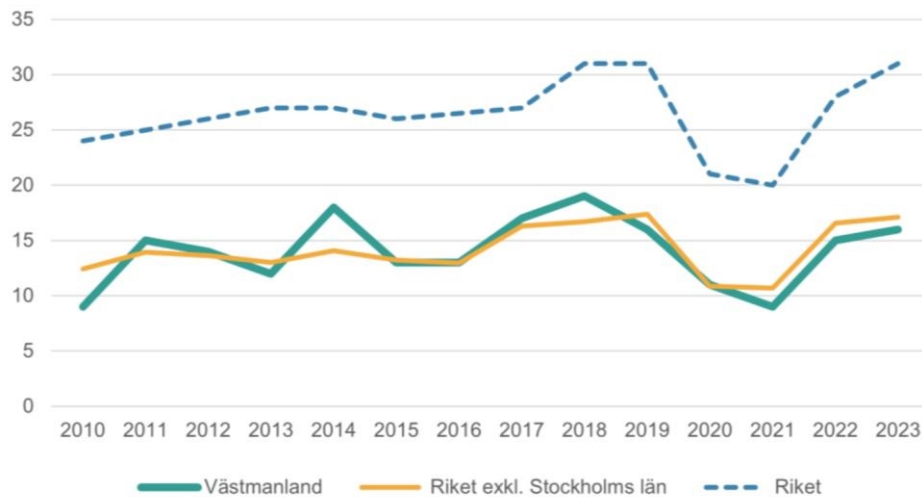
Källa: Post och telestyrelsen

Kollektivtrafikens marknadsandel

Andelen resor med kollektivtrafik av samtliga resor med motorburen trafik i Västmanland var 16 procent år 2023. Det är något lägre än riksgenomsnittet (exklusive Stockholms län). Resenärernas nöjdhet med kollektivtrafiken ligger något högre i länet (62 %) jämfört med riksgenomsnittet (60 %). 70 procent av länets invånare bor så att de har en trafikerad hållplats inom 500 meter från sin bostad.

Kollektivtrafiken fortfarande inte uppe i nivån den hade innan pandemin

Andel (%) kollektivtrafikresor av samtliga resor med motorburen trafik

Källa: Svensk kollektivtrafik, Kollektivtrafikbarometern

God tillgång till samhällsservice, tjänster och utbud

Indikatorer:

1. Tillgänglighet till hälso- och sjukvården (huvudindikator)
2. Tillgänglighet till samhällsservice (huvudindikator)
3. Deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter
4. Laddplatser för elbilar
5. Besöksnäringens utveckling

Tillgänglighet till hälso- och sjukvården

Omkring 80 procent av patienterna får en medicinsk bedömning respektive första besök inom specialistvården inom den utsatta tiden. En lägre andel, knappt 70 procent, får operation/åtgärd hos specialistvården inom 90 dagar. Bland barn och unga som söker till BUP är det drygt hälften som får sitt första besök inom 30 dagar och andelen har ökat de senaste tre åren. Andelen som inom ytterligare 30 dagar får behandling ligger något lägre, runt 45 procent och där har utvecklingen gått i motsatt riktning.

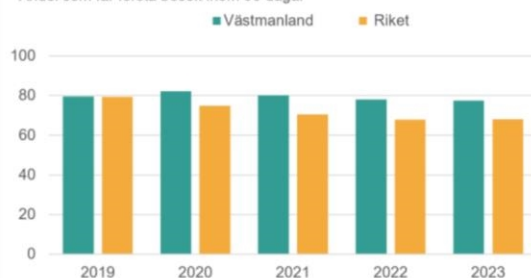
Primärvård

Andel som får medicinsk bedömning inom tre dagar

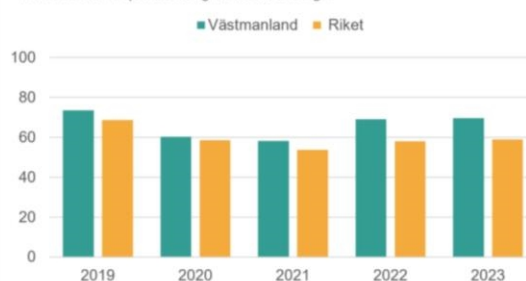
Specialiserad vård

Andel som får första besök inom 90 dagar

Specialiserad vård

Andel som får operation/åtgärd inom 90 dagar

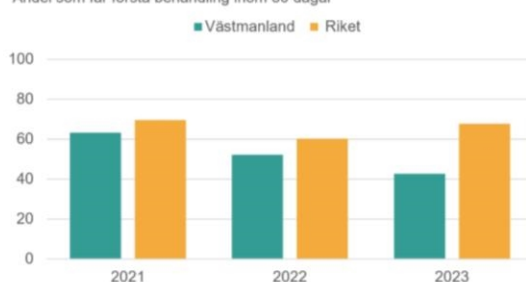
Barn och ungdomspsykiatri

Andel som får första besök inom 30 dagar

Barn och ungdomspsykiatri

Andel som får första behandling inom 30 dagar

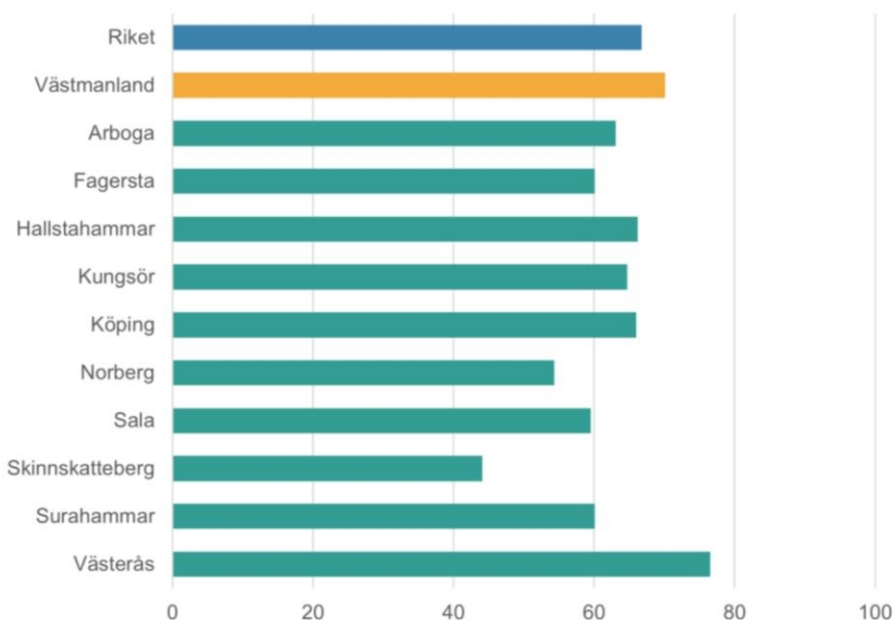
Källa: Sveriges Kommuner och Regioner, Väntetider i vården

Tillgänglighet till samhällsservice

97 procent av befolkningen i länet har mindre än 10 km till närmaste dagligvarubutik med fullsortiment och medelavståndet till den närmaste butiken är 1,9 km. Undantaget storstadslänen tillhör Västmanland de län i Sverige som har kortast avstånd till olika former av samhällsservice. Självklart finns det dock lokala skillnader inom länet. Främst inom de norra delarna av länet sjunker tillgänglighetsindexet betydligt jämfört med de mest tätbefolkade delarna av länet. Indexet mäter enkelt uttryckt tillgängligheten utifrån olika reseanledningar och tar förutom restid även hänsyn till färdssätt i relation till vilken typ av resa som avses. Typen av resor som ingår i underlaget avser arbetsmarknad, kommersiell och offentlig service, sjukvård samt utbildning.

Lokala skillnader i tillgängligheten

Tillgänglighetsindex (totalt) enligt Tillväxtverkets beteendemodell (år 2023)

Källa: Tillväxtverket, Pipos regionalanalys

Säkerställa viktiga samhällsfunktioner

Indikatorer:

- Utveckling av solcellsanläggningar och biogasproduktion (huvudindikator)
- Slutanvändning av energi inom länet (huvudindikator)
- Utveckling av åker- och betesmark, jordbruksföretag och djurhållning
- Beredskap för klimat, energi och avfall
- Kostnad för totalförsvar och samhällsskydd

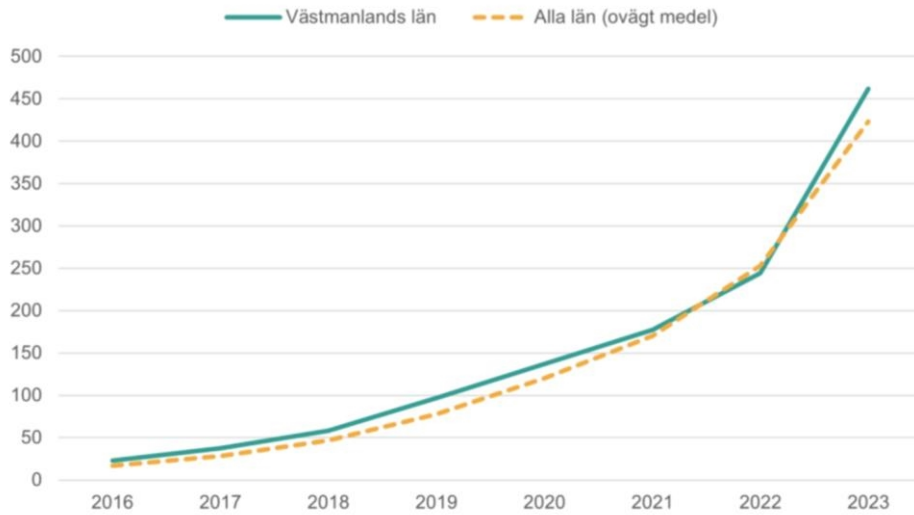
Solcellsanläggningar och biogasproduktion

Utvecklingen av solcellsanläggningar och biogasproduktionen i länet har följts under en längre tid och båda har haft en över lag positiv utveckling. Sedan år 2020 har utvecklingskurvorna dock skiljt sig åt, utvecklingen för solceller har varit mycket stark de senaste tre åren medan biogasproduktionen i princip legat stilla.

Antalet installerade solcellsanläggningar i länet var närmare 6 900 år 2023 och den samlade effekten var 130 megawatt, en ökning med närmare 90 procent under året. Investeringskostnaden för solceller har sjunkit de senaste åren samtidigt som många ser en tydlig klimatnytta med satsningarna. I länet finns en stor del av anläggningarna i Västerås (67 MW), som ligger högt på listan över kommuner med installerad effekt i Sverige.

Utslaget per person ligger Västmanland i väl i nivå med genomsnittet för Sveriges län.

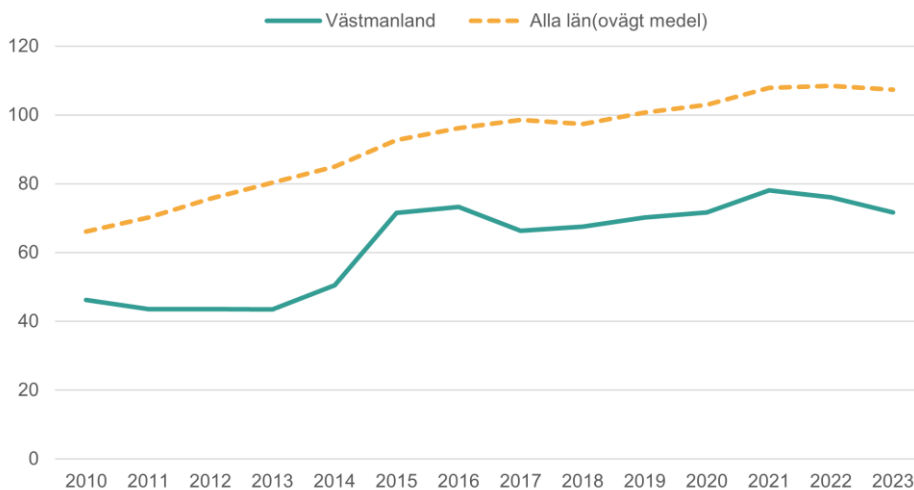
Kraftig uppgång för solcellsanläggningar de senaste åren Solcellsanläggningar, installerad effekt per capita och län (watt per person)

Källa: Energimyndigheten

Produktionen av biogas ökade tydligt i mitten av 2010-talet i Västmanland och fortsatte öka fram till år 2021, sedan dess har produktionen sjunkit något. Genomsnittet för samtliga län har planat ut under samma period, men inte lika tydligt som i länet. Uppgången för biogas har främst varit kopplad till användning som fordonsgas. Utvecklingen för personbilar som drivs med biogas har dock varit sviktande de senaste åren, främst utifrån att elbilar till stor del tagit över marknaden för fossilfria drivmedel. Inom kollektivtrafiken och annan tung trafik är användningen fortfarande hög och utgör t.ex. merparten av lokaltrafikens fordonsflotta i Västmanland. Andra anledningar till att utvecklingen avstannat är stigande energipriser (vilket påverkar produktionskostnaderna) och konkurrens från importerad gas från Danmark och Norge.

Nedåtgående trend för biogasproduktion i länet Biogasproduktion per år (GWh)

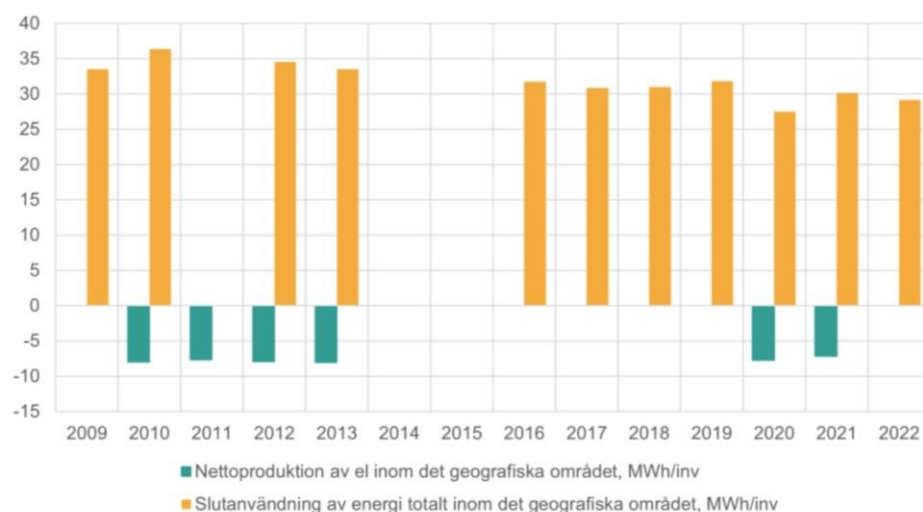

Källa: Energimyndigheten och Energigas Sverige

Slutanvändning av energi inom länet

I Västmanland används 29 MWh per invånare i slutanvändning av energi, riksgenomsnittet är 37 MWh per invånare. Mängden har sjunkit med två MWh mellan 2017 och 2022 i länet. Nettoproduktionen av el inom länet är negativ, -7,2 MWh per invånare. Vi använder alltså mer el än vad som produceras i länet, i likhet med merparten av övriga län i landet. Andelen fjärrvärmeproduktion av förnybara källor i länet motsvarade 87 procent år 2022, en ökning med tio procentenheter sedan 2018. Riksgenomsnittet var 83 procent. Uppgifterna avser den totala slutanvändningen av energi som sker inom länet. För att SCB ska kunna publicera uppgifter krävs samtycke från t.ex. industrin i kommunen, har sådant inte kunnat inhämtas får kommunen istället sekretess, vilket är anledningen till att vissa år saknar uppgifter i diagrammet.

Minskad energianvändning över tid i länet
Slutanvändning av energi och nettoproduktion av el (MWh/invånare)

Källa: Energimyndigheten och Statistiska centralbyrån

Ett nyskapande Västmanland

Stärkt näringsliv, konkurrenskraft och produktivitet

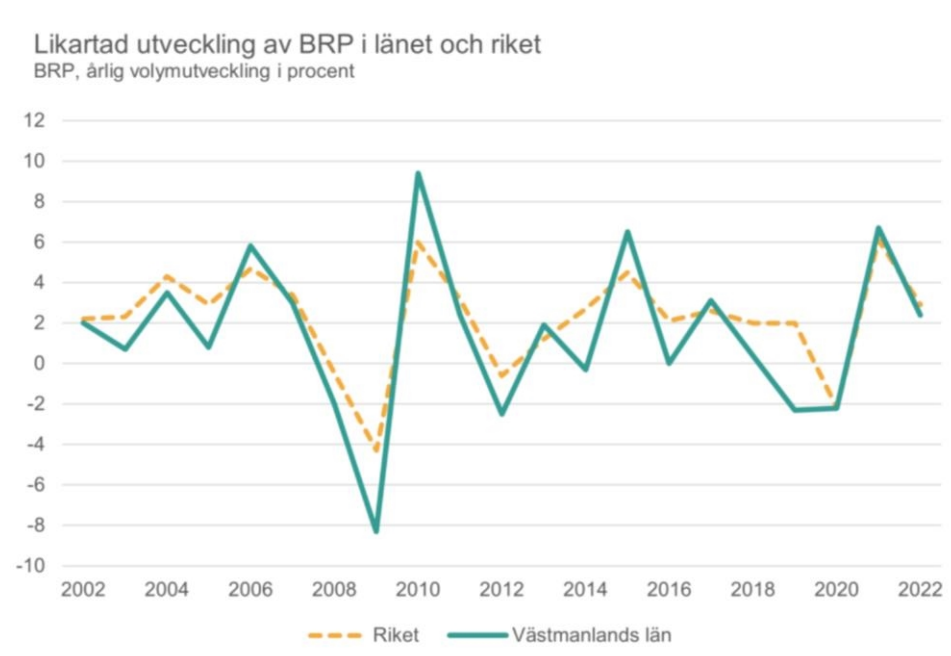
Indikatorer:

- Ekonomisk utveckling (huvudindikator)
- Sysselsättning (huvudindikator)
- Exporterande företag
- Företagsklimat
- Miljösektorns utveckling

Ekonomisk utveckling

Mätt som den årliga volymutvecklingen av BRP i procent har den årliga förändringen för Västmanland pendlat en del under hela 2000-talet. År 2021 ökade BRP med närmare 7 procent, vilket var något över riksgenomsnittet och 2022 var ökningen preliminärt drygt två procent.

Nedgången 2020 var betingad av pandemin medan länets nedgång år 2019 egentligen är den tydligaste avvikelser från rikskurvan under hela perioden, vilket kan tillskrivas industriella osäkerheter och minskad global efterfrågan vid tidpunkten.

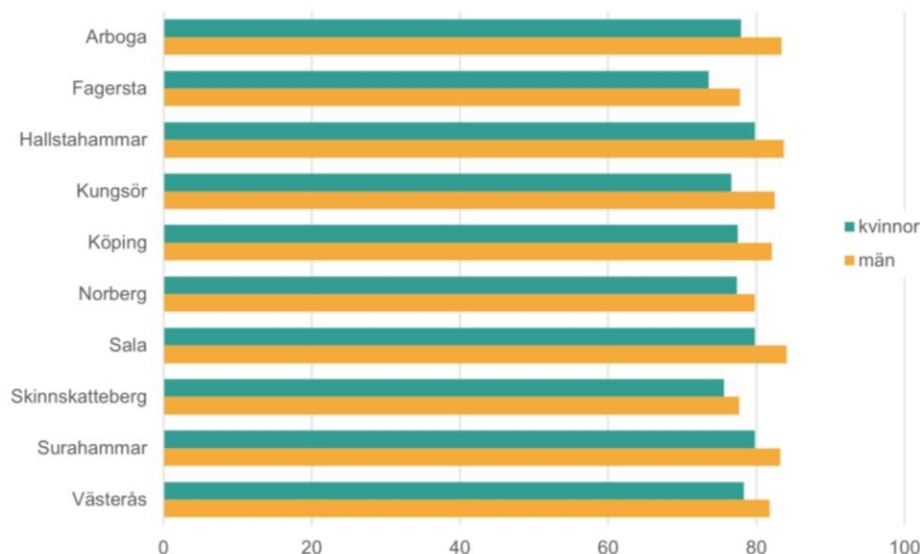
Källa: Statistiska centralbyrån, Regionalräkenskaper

Sysselsättningsutveckling

Antalet sysselsatta i åldern 15–74 år med arbetsplats i Västmanland ökade med 2,1% till 128 509 personer år 2022. Tillverkningen tillsammans med avancerade företagstjänster (som ofta är riktade mot tillverkningsindustrin) sysselsätter drygt 36 000 personer i länet. Inom vård och omsorg tillsammans med utbildning finns knappt 38 000 sysselsatta. Sedan lång tid finns här en tydlig uppdelning mellan män och kvinnors arbetsmarknad, där kvinnor dominerar inom vård och omsorg och utbildning medan männen står för merparten av de sysselsatta inom tillverkning och företagstjänster.

Andelen sysselsatta av arbetskraften var drygt 80 procent år 2022 (personer med bostad i Västerås). Sysselsättningsgraden är högre bland män (81 %) än bland kvinnor (78 %). Bland inrikes födda är andelen sysselsatta 84 procent och bland utrikes födda 68 procent. Sysselsättningsgraden för den senare gruppen har ökat mest under de senaste tre åren och ligger till störst del bakom den totala sysselsättningsökningen i länet under perioden. Den norra länsdelen ligger lägre än övriga länet bland både kvinnor och män.

Sysselsättningsgraden i länets kommuner
Andel sysselsatta av arbetskraften i åldern 20-65 år, år 2022

Källa: Statistiska centralbyrån, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (slutlig)

Ökad forskning, innovation och förnyelse

Indikatorer:

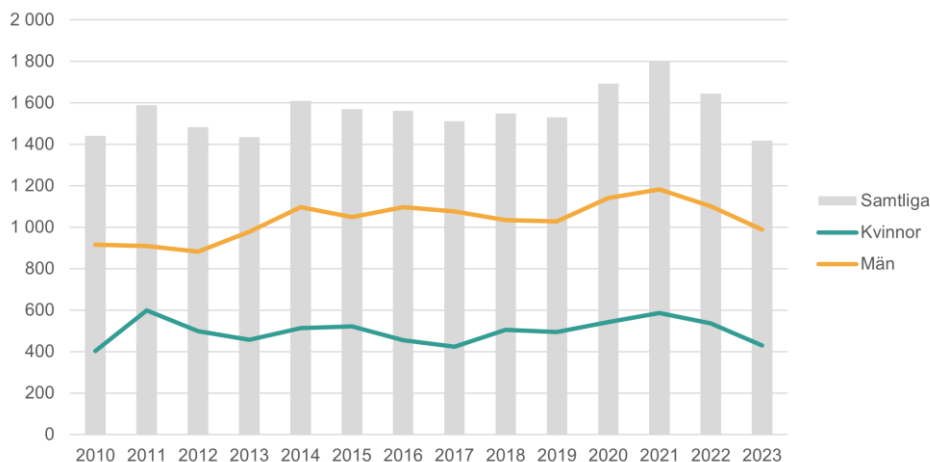
- Nyföretagande (huvudindikator)
- Investeringar i FoU (huvudindikator)
- Sysselsatta inom kunskapsintensiva yrken
- Små och medelstora företag med innovationsförmåga
- Ansökningar om patent i länet

Nyföretagande

Nyföretagandet i länet minskade år 2023 efter att ha ökat ganska tydligt i samband med pandemin 2020 och 2021. Förklaringen till uppgången under de åren kan vara kopplad till att många förlorade sin anställning eller varslades under perioden och såg det som ett bra tillfälle att satsa på något som de velat och kanske planerat under längre tid. Under 2023 startades drygt 1 400 nya företag i länet, merparten av män (knappt 1 000 nya företag). Noteringen år 2023 är relativt låg sett till den historiska utvecklingen, vilket i sin tur sannolikt beror på den ekonomiska nedgången, inklusive stigande räntor under året. Samtidigt höll sysselsättningen i länet emot nedgången väl, vilket ytterligare kan ha bidragit.

Länet ligger under riksgenomsnittet sett till antal nystartade företag per tusen invånare och något över snittet mätt som antal nystartade företag per 100 företag (befintliga).

Färre nystartade företag de två senaste åren
Antal nystartade företag i Västmanland fördelade efter kön

Källa: Tillväxtanalys, Nystartade företag. Kommentar kring fördelning efter kön: Med ledning avses personer med funktioner som exempelvis styrelseordförande eller VD i bolag samt innehavare bland enskilda näringsidkare

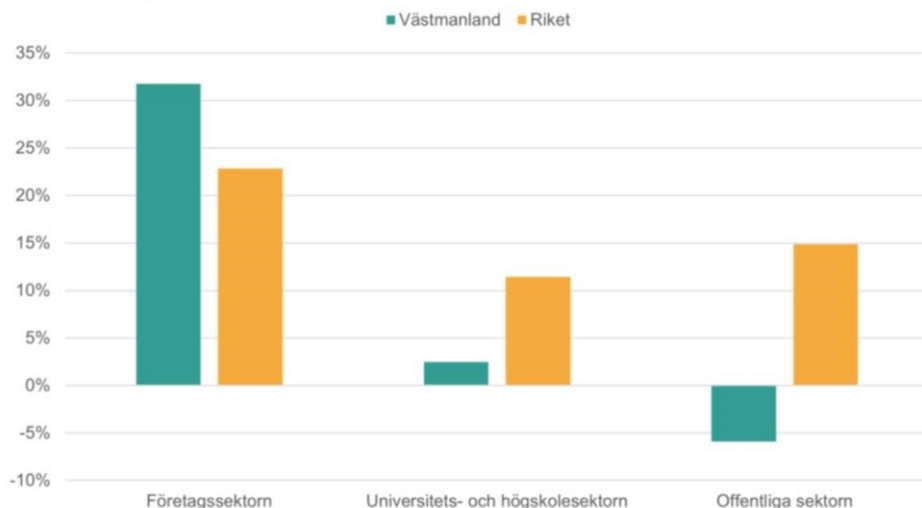
Investeringar i forskning och utveckling

I Västmanland spenderades drygt 3,7 miljarder kr i forskning och utveckling under år 2023. Det motsvarar en ökning med 28 procent jämfört med år 2021. I princip hela ökningen kan tillskrivas företagssektorn, där ökningen var 32 procent. Inom universitets- och högskolesektorn var ökningen två procent, medan offentlig sektor backade med sex procent.

Västmanlands FoU-utgifter motsvarade cirka 13 procent av BRP år 2021. Det var den åttonde högsta andelen bland landets län. Sannolikt kommer andelen att ha ökat när vi kan jämföra med 2023.

Störst satsningar på FoU inom företagssektorn

Förändring av utgifter för egen FoU-verksamhet efter sektor mellan 2021-2023

Källa: Statistiska centralbyrån, FoU i Sverige

Tryggad kompetensförsörjning och möjlighet till livslångt lärande

Indikatorer:

- Arbetslöshet (huvudindikator)
- Övergång till högre studier (huvudindikator)
- Unga vuxna som varken arbetar eller studerar
- Andel anställda med matchning mellan utbildning och yrke
- Andel med eftergymnasial utbildning

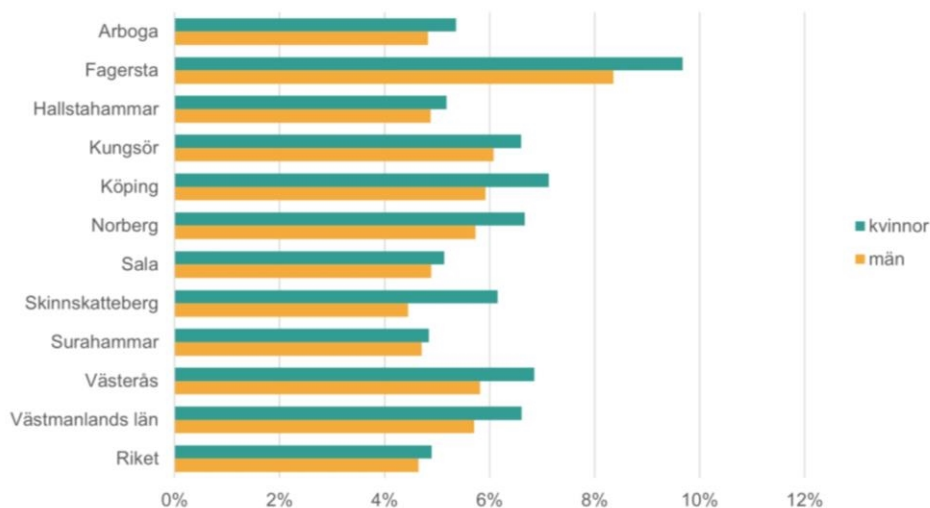
Arbetslöshet

Arbetslösheten i åldern 20–64 år i Västmanland år 2022 var totalt 6,1 procent, vilket högre än riksgenomsnittet 4,8 procent. Arbetslösheten är högre bland kvinnor (6,6%) än bland män (5,7%) och skillnaden mellan könen är större i länet än i riket.

Bland utrikesfödda var andelen arbetslösa 14,5 procent år 2022, vilket var en tydlig förbättring sedan år 2020, då andelen var 20,4 procent. Andelen inrikes födda arbetslösa var 3,2 procent år 2022 och 4,6 procent år 2020.

Arbetslösheten bland unga, 20–24 år, uppgick till 8,1 procent år 2022. Det är högre än riksgenomsnittet på 5,9 procent men samtidigt en tydlig förbättring jämfört med år 2020, då andelen i länet var 13,4 procent.

Högre arbetslöshet bland kvinnor än män i alla kommuner i länet
Andel arbetslösa av arbetskraften 20-64 år

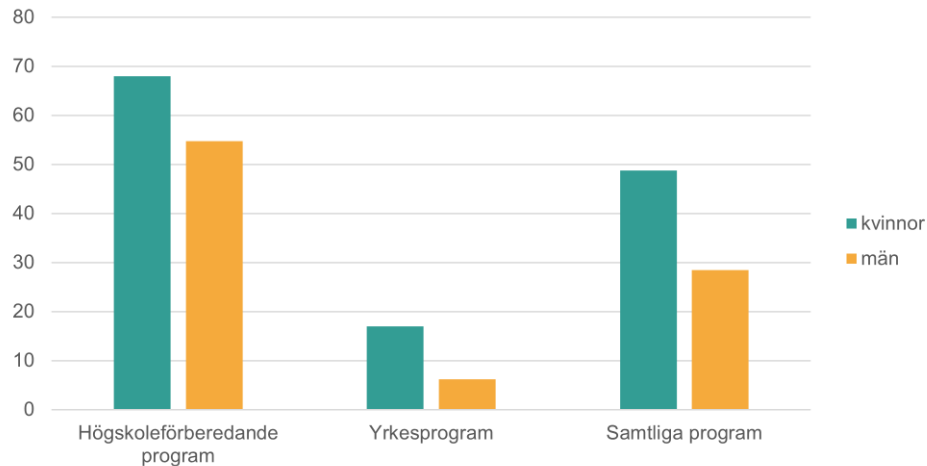
Källa: Statistiska centralbyrån, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS). slutlig statistik år 2022.

Övergång till högre studier

Inom tre år efter avslutade gymnasiestudier hade 38 procent av länets ungdomar läst vidare på universitet eller högskola. Bland elever som läst högskoleförberedande program var andelen 65 procent och bland elever som läst yrkesprogram 9 procent.

En högre andel av kvinnorna läser vidare, 49 procent inom tre år jämfört med 29 procent av männen. Bland kvinnor som läst högskoleförberedande program var andelen 68 procent. Motsvarande andel för män var 55 procent. Bland elever från yrkesprogrammen läste 17 procent av kvinnorna och 6 procent av männen vidare inom tre år.

Hälften av alla kvinnor läser vidare på högskola inom tre år
Andel (%) som läst vidare inom tre år efter avslutad gymnasieutbildning, avgångsår 2019/2020

Källa: Skolverket och Statistiska centralbyrån

Här finns en länk till all statistik: [Microsoft Power BI](#)